

## БӨЛІМ: ИНФОРМАТИКА

## Бастауыш мектепте информатиканы оқытуды ұйымдастырудың мәселелері

ЖАРИЯЛАНДЫ  
29.10.2020СІЛТЕМЕ  
<https://bilimger.kz/84019/>

### Адырбекова А.Д.

Қазіргі заманғы ғылымның дамуымен анықталған бірқатар үрдістерге байланысты білім беру жүйесін жаңартып, оның мақсатты түрде жұмыс істеуінің ең тиімді формаларын іздеу болып табылады. Олардың ішінде — өзара байланысты компоненттердің күрделі жүйесіндегі білім беру мәселелерінің кешеніне тұжырымдамалық көзқарас, сондай-ақ оларды XXI ғасырдың басындағы ақпараттық қоғамның талаптары арқылы қарастыру. Бұл үрдістер педагогикалық инновацияның бағыттарының бірін, атап айтқанда, ақпараттық технологияларды оқу процесіне белсенді қолдануды анықтайды. Қазіргі заманғы білім беруді ақпараттандырудың перспективалық бағыттарының бірі бастауыш мектептің дидактикасында ақпараттық технологияларды қолдану болып табылады, бұл ғалымдар мен тәжірибелі ұстаздарды зерттеу, сондай-ақ жинақталған педагогикалық тәжірибені саралау.

Білім беруді ақпараттандырудың заманауи тұжырымдамасына сәйкес, информатиканы пропедевтикалық оқыту курсы (I-VI сыныптары) бастауыш мектептің оқу жоспарына енгізілді. Осыған байланысты, бастауыш мектептің оқу үрдісінде компьютерлерді пайдалану ерекшеліктерін анықтау үшін туындаған мәселелерді шешу қажет.

Бастауыш мектептегі білім берудің негізгі мәселелерінің бірі баланың жетекші белсенділігін оқудан үйренудің күрт өзгеруі болып табылады. Оқу әрекеттерін қалыптастыру көбінесе баланың ойын қажеттіліктеріне сәйкес келмейді және олар өте сезімтал. Ең бастысы ойын іс-әрекеттерін үйренуге дейін біртіндеп өту үшін, компьютерлік дидактикалық ойындардың мүмкіндіктерін пайдалануға болады. Негізгі мәселелердің бірі — білім беру үрдісінде компьютерді пайдаланудың негізгі функцияларын кім жүзеге асыруы керек: информатика мұғалімі немесе бастауыш сынып мұғалімі? деген сұрақтар туындайды. Оқытудың әдіс тәсілдері сурет 2 көрсетілген [1].

Информатика пәнінің мұғалімі компьютерлік технологияны жақсы біледі, бірақ

бастауыш сынып оқушысының жас ерекшеліктері мен даму деңгейіне қарай оқытудың әдістемесін білмейді. Бастауыш мектептің мұғалімі, керісінше, компьютерлерді айтарлықтай білмесе де, ол бірақ оқыту әдістерін жақсы біледі. Оқуды өз бетінше жүргізу мұғалімдерге мүмкін емес.

Тәжірибе көрсеткендей, сыныптармен алмасудың айқын жолы бастауыш мектепте кеңінен таралмайды: компьютерлік сыныпта жұмыс істеу процесін жекелендіру үшін оқушыларды топтарға бөлуге тура келеді және бұл сыныптағы қалған топпен жұмыс істейтіндердің мәселесін көтереді. Сонымен қатар, қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдай ұзақ уақыт бойы басқа да мәселелермен шамадан тыс жүктелген мұғалімдердің көпшілігін ынталандырмайды. Осы жағдайларды ескере отырып, оқудан шығармашылық қызметті қалыптастыру және мұғалімдердің жеке тұлғалық дамуын біріктіру, сонымен бірге сабақтарды дайындау мен өткізу бойынша жұмысты жеңілдету, осы функцияларды компьютерде орындау қажет.

Баланың ақпараттық қоғамдағы өмірге деген психологиялық дайындығы білім берудің алғашқы жылдарынан бастау керек. Бұл, ең алдымен, компьютерлік сауаттылыққа ие болу қажеттілігіне байланысты. Бірақ баланың абстрактылы ойлау қабілетін, логикалық ойлау қабілетіне тәрбиелеу маңызды емес. Осының барлығы бастауыш мектептегі, мектепке дейінгі білім берудің бірінші элементіне сапалы түрде жаңа талаптар қояды. Біздің ойымызша, информатиканы оқыту бастауыш мектептен бастау керек. Бұл жаста балалар информатиканың негізгі ұғымдарын үйренеді және практикалық компьютерлік дағдыларды меңгереді. Білім берудегі жаңа ақпараттық технологиялар дәстүрлі құралдармен бірге баланы шығармашылық адам ретінде дамытуға ықпал етеді.

Оқу процесін автоматтандырудың нәтижелілігі көбінесе мұғалімдердің құзыреттілігіне және пайдаланылатын техникалық құралдардың сапасы мен компьютерлік бағдарламалардың мазмұнына байланысты емес. Бастауыш мектеп оқушыларына жаңа ақпараттық технологияларды қолданып, сондай-ақ балаларды заманауи компьютерлік ғылымның күрделі әлемімен таныстыру арқылы мектеп бағдарламасының негізгі пәндерін оқытуға қабілетті мамандар арнайы дайындықтан өту керек. Бұл мамандар баланың психологиясын жете түсініп, бастауыш мектеп жасындағы балаларды оқытудың оқыту әдістерін жақсы меңгерген және ақпараттық технологиялар саласында маман болу керек [2].

Қазіргі уақытта балалар тек компьютер туралы ғана түсінікке ие болмауы керек, бірақ онымен жұмыс істей білуі керек, осы техниканы пайдалана білуі керек.

Информатика пәнін 3 сыныптан оқытудың мазмұнын мынадай үлгіде ұйымдастыруға болады:

— пәнге кіріспе;

- балаларды компьютермен таныстыру;
- компьютердің мүмкіндіктерін толқытай көрсету;
- балаларды компьютерде жұмыс жасауға дайындау.

Информатика сабақтарында әлемді жүйелі қабылдау, түрлі табиғи және әлеуметтік құбылыстардың жалпы ақпараттық байланыстарын түсіну қалыптасады, жүйелі ойлау дамиды. Оқу үдерісі ақпарат алу және өңдеу процесі ретінде анықталады. Осыған байланысты, информатика пәнін оқытудың артықшылықтары анықталды, олар:

- әр түрлі сабақ түрлерін ұйымдастыру;
- ойын арқылы оқыту әдістерін қолдану;
- көрнекіліктердің сан түрлілігі;
- білім беруді бақылау;
- күнделікті өмірмен байланыс жасау;

-математика, экология, ағылшын тілі және т.б. сияқты пәндерден алынған материалдарды кеңінен пайдаланып, пәнаралық байланыстар орнату.

Бастауыш сыныпта информатика пәнін оқытуда мыналай әдіс-тәсілді қолдану, мұғалімнің жұмысын жеңілдететіні сөзсіз.

Жүйелік ойлауды дамыту деңгейі көбінесе ақпаратты жылдам өңдеу және оған негізделген шешімдер қабылдау мүмкіндігімен анықталады. Ақылмен ойлау мүмкіндігін бірте-бірте қалыптастыру, жүйелі позициядан зерттеулер жүргізу үшін ойлауды мақсатты түрде дамыту керек [3].

Бұл аспектісінде информатиканың білім беру саласы кез-келген пәндік салаларды зерттеудің компьютерлік әдістерінің үлкен әлеуеті жинақталған ең өнімді болып табылады. Информатиканың тиімді факторларының бірі оның интеграциялық сипаты. Бұл жүйелік тәсілдің идеологиясын қолдана отырып, әртүрлі пәндік салалардағы объектілерді зерттеуге болатын мета пәнінің өзіндік түрі. Жүйелік ойлауды дамытудан басқа, оқушылардың басқа мектептегі пәндерден алған білімі және дағдыларын нығайту үшін бірдей маңызды мақсатқа қол жеткізуге болады. Бұл ғылыми-шығармашылық жұмыс істейтін өндірістік қызметтің нәтижесі ретінде ұйымдастырылуы мүмкін.

Жүйелік ойлауды дамытудың бірінші кезеңінде жас оқушыны нысанның қандай екенін, оны қалай сипаттауға болады, онымен не істеуге болатынын, қандай ақпарат моделін құруға болатынын және модельді және сол себепті объектіні зерттеу үшін қандай құралдарды қолдануға болатынын түсіндіру керек. Ең алдымен, мақсатты қалай дұрыс анықтау керектігін үйрету қажет. Одан кейін, объект туралы ақпарат ұсынудың

кейбір нысандарын белгілеп, мақсатқа сәйкес ең маңыздысын таңдау. Нысанды сипаттайтын параметрлер мен әрекеттер берілген кесте түрінде пайдалану ұсынылады. Параметрлер мен әрекеттердің (ақпараттық модель) жиынтығымен қойылған мақсатқа байланысты ұсынылатын объект туралы ақпарат компьютерлік зерттеулер үшін негіз болады.

Жүйелік ойлауды қалыптастырудағы күрделі кезең ол — екінші кезең, мұнда объектіні өзара байланысты болатын қарапайым объектілер жүйесі ретінде үйрету қажет. Бұдан басқа, объектіні жүйе ретінде қарауға болатын кезде және дербес болған кезде нақтылау қажет.

Ал келесі кезеңде компьютерлік модельдеуге ерекше назар аудару қажет. Сонымен бірге, зерттеу мақсаттарының өзара байланысына және бүкіл модельдеу технологиясына ерекше назар аудару керек. Модельдеу басқа мектептің пәндерінен тапсырмаларды қабылдау керек. Бұл, әрине, жиі талқыланатын педагогикалық мәселелердің бірі — пәнаралық байланыстардың ұйымдастырылуын шешуге мүмкіндік береді.

Бастауыш мектептің мұғалімі мынадай құралдарды қолдана отырып сабақты жүргізуі тиіс:

- дидактикалық материалдар жинақтарын қолдану;
- оқу процесін қолдауға қажетті жаттығуларды таңдау;
- оларды пайдалану тәртібін анықтау.

Жоғары оқу орындарында «Информатика» пәнін оқытатын мұғалімдер даярлауда келесідей пәндер оқытылуы тиіс: Олар:

- Информатика негіздері (1, 2 курс, 1 деңгей, орта кәсіптік білім деңгейі);
- Практикалық информатика (2 курс, 1-кезең);
- Қазіргі заманғы компьютерлік технологиялар (3 курс, 1-кезең);
- Информатиканы оқыту әдістемесі (4 курс, 1-кезең);
- Теориялық информатика (2 деңгей, жоғары кәсіби білім деңгейі).

Осы аталған пәндерге толығырақ тоқталып өтсек:

«Информатика негіздері» — компьютерлік ғылымның негізгі ұғымдары, құралдары мен әдістері, қазіргі заманғы компьютердің сәулеті және оның жұмыс істеу принциптері туралы идеялар қалыптастырады. Алгоритмдеу және бағдарламалау негіздері қарастырылған, QBasic алгоритмдік тілінде программалаудың негізгі принциптері ұсынылады [4].

«Практикалық информатика» пәні бойынша студенттер мынадай білімді игереді:

— компьютерлердің заманауи базалық және қолданбалы бағдарламалық қамтамасыз етуі;

— стандартты программалық пакетке енгізілген операциялық жүйелер мен бағдарламаларды;

-коммуникациялық бағдарламаларды;

— ақпараттанудың этикалық, әлеуметтік, құқықтық мәселелер;

— вирусологиялық мәселелер.

«Қазіргі заманғы компьютерлік технологиялар» пәнінде кеңседегі бағдарламалық пакеттен бағдарламалар және оларды кәсіби салада қолдану мүмкіндігі қарастырылған.

«Информатиканы оқыту әдістемесі» пәнінде мектепте информатиканы оқытудың негізгі принциптерімен таныстырылады, соның ішінде бастауыш сыныпта информатиканы оқытудың негізгі принциптеріне басты назар аударылады. Бұл пәннің аясында мынадай дағдыларды игереді:

— студенттер педагогикалық бағдарламалық қамтамасыз етуді құрудың принциптерін үйренеді;

— дәстүрлі оқыту әдістерін жаңа ақпараттық технологиялармен біріктіруді үйренеді;

— студенттер тәжірибе барысында оқу бағдарламаларының құралдарын қолданып, «оқушы-мұғалім» деп аталатын ортада жұмыс істеуге дағдаланады.

«Теориялық информатика» пәнін оқу барысында мынадай дағдаларды меңгереді:

— «Математика және информатика» пәнін оқып үйренеді;

— студенттер әлемнің жүйелік қабылдауын үйренеді;

— әлемді зерттеуге ақпараттық көзқарасты қарастырады;

— информатиканың математикалық негіздерін зерттейді;

— математикалық модельдеу идеясын қалыптастырады;

— ақпараттық теориямен танысады;

— информатика философиялық пән ретінде.

Ұсынылып отырған әдістеменің тиімділігі мынада:

— болашақ бастауыш сынып мұғалімдеріне қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды кеңінен қолдануға;

— бастауыш мектеп жасындағы балалардың психологиялық сипаттамаларын есепке алуды;

— информатика пәніне балаларды қызықтырып қана қоймай, сапалы түрде тәрбиелеуді үйретеді.

Информатика пәнін оқыту барасында кабинетке де назар аудару қажет. Кабинетке қойылатын талаптар сурет 5 көрсетілген.

Информатиканы бастауыш сыныпта оқытуда осындай көзқарастар баланың жеке мақсаттары мен мүдделерін қабылдауды көздейтін біздің білім беруді гуманизациялау принциптерін іске асыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, оқушыныңмынадай құзыреттілігін дамытуға болады:

— даралығы;

— интеллектуалдылығы;

— мотивациялық;

— эмоционалдық және ерікті салаларын дамыту;

— XXI ғасырдағы ақпараттық қоғамның болашақ мүшесінің ақпараттық мәдениетін тәрбиелеу;

— оқу іс-әрекетін қалыптастыру [5].

## Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1 «Информатика негіздері» ғылыми әдістемелік журнал
- 2 М.М. Безруких, С.П.Ефимова, «Знаете ли вы своего ученика?»
- 3 Ш.Т.Шекербекова, А.Е.Сағымбаева. «Информатика» әдістемелік құрал. – Алматы 2015ж
- 4 12 жылдық білім (журналы 2016 жыл)
- 5 Бастауыш мектеп (журналы 2015)

**ҚМ АА** Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.